

การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่ออนุรักษ์วัฒนธรรม กะเหรี่ยง : กรณีศึกษากลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

วันที่รับบทความ	06/05/2563
วันแก้ไขบทความ	29/05/2563
วันตอบรับบทความ	01/06/2563

จิราภรณ์ กาญจนสุพรรณ¹ วรณวีร์ บุญคุ้ม²
คณิต เขียววิชัย³

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 2) สร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยกระบวนการมีส่วนร่วมของชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี ใช้ระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการสัมภาษณ์เชิงลึกและสนทนากลุ่ม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี แบ่งเป็น 4 ประเภท คือ 1) มรดกทางวัฒนธรรม ได้แก่ โบราณสถาน โบราณวัตถุ และทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม 2) อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ได้แก่ การแต่งกาย และภาษา 3) ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี ได้แก่ ที่อยู่อาศัย ขนบธรรมเนียมประเพณี อาหารท้องถิ่น สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม ศิลปะการดนตรีและการละเล่น ศิลปหัตถกรรม และการทำมาหากิน 4) สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย โดยพบการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อวิถีชีวิตทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) การแต่งกาย 2) ที่อยู่อาศัย 3) การทำมาหากิน 4) ภาษา 5) อาหาร 6) ประเพณีและพิธีกรรม 7) การรักษาโรค และ 8) ดนตรีกะเหรี่ยง ผลจากการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี พบว่ามี 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี 5) การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ โดยมีปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงประสบความสำเร็จ ประกอบด้วย 1) ผู้นำที่ดี 2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง 3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน 4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี 5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

คำสำคัญ : การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม การอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

¹ นักศึกษาปริญญาโทหลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา มหาวิทยาลัยศิลปากร

อีเมล: jjira_279.ccp@hotmail.com

² ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

³ ศาสตราจารย์ ดร. คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Participatory Action Research for the Conservation of Sustainable Karen Culture: a Case Study of the Karen Ethnic Group in Ratchaburi Province

Received	06/05/2020
Revised	29/05/2020
Accepted	01/06/2020

Jiraporn Kanchanasuphan¹ Wannawee Boonkoun²
Kanit Kheovichai³

Abstract

The purposes of this research were to 1) study the cultures and changes of the Karen community in Ratchaburi province, and 2) create the activities to promote the cultural conservation of Karen at Banca District, Ratchaburi province. The instruments for this qualitative research included an in-depth interview and focus group discussion. The collected data were analyzed by content analysis. The research findings revealed that the cultures of Karen in Ratchaburi province were categorized into four types: 1) cultural heritage: archaeological sites, antiques, and natural resources and environment, 2) cultural identity: clothing and language, 3) wisdom and technology: housing, traditional customs, local food, original herbal treatments, musical and amusement arts, handicrafts, and livelihood, and 4) human rights and democratic regime. Moreover, the study showed that the Karen ethnic group changed their cultures, which affected the way of life of people in the community in 8 aspects as follows: 1) clothing, 2) housing, 3) livelihood, 4) language, 5) food, 6) tradition and ritual, 7) treatment, and 8) the Karen music. For the Karen cultural conservation project in Ratchaburi province, the project consisted of 5 activities: 1) creating the Karen music guide book, 2) creating the Karen herbal guide book, 3) creating the Karen language book, 4) building the Karen cultural learning center in Ratchaburi province, and 5) inheriting 'Kinkhaoho' tradition. The success factors of the Karen cultural conservation activities consisted of 1) good leaders, 2) the strengths of community members, 3) support from government and private sectors, 4) the community's significant cultural capital, and 5) consciousness of the Karen ethic.

Keywords: participatory action research, conservation of Karen culture, Karen ethnic group

¹ Graduate Student (Doctor of Philosophy), Development Studies Program, Silpakorn University
e-mail: jjira_279.ccp@hotmail.com

² Assistant Professor, Faculty of Education, Silpakorn University

³ Professor, Faculty of Education, Silpakorn University

บทนำ

โลกได้เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างเป็นพลวัตอันเกิดจากความเจริญก้าวหน้าในด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ซึ่งส่งผลให้กิจกรรมทางสังคม ทรัพยากรธรรมชาติ ตลอดจนวัฒนธรรมในพื้นที่ต่าง ๆ เกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยวัฒนธรรม คือวิถีการดำรงชีวิตของคนในสังคมต่าง ๆ ซึ่งในแต่ละท้องถิ่นก็จะมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันออกไปจึงเกิดเป็นประเพณี จารีต หรือความเชื่อร่วมกันของคนในสังคมนั้น ๆ เพื่อให้เกิดจิตสำนึกในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมที่ได้พักพิงอาศัย (ประเวศ วะสี, 2547, น. 23) ทำให้คนจะต้องอยู่ร่วมกัน และต้องใช้กระบวนการเรียนรู้ในการเพิ่มศักยภาพให้กับตนเอง ซึ่งทำให้คนในสังคมต่าง ๆ สามารถกำหนดและสร้างรูปแบบของการอยู่ร่วมกันภายใต้รูปแบบเดียวกันที่เรียกว่า “วัฒนธรรม” ซึ่งเกิดจากกระบวนการเรียนรู้ของคนในสังคมนั้นเอง (ยศ สันตสมบัติ, 2537, น. 267) ทั้งนี้คนในสังคมได้สร้างวัฒนธรรมให้อยู่ในรูปแบบของระบบสัญลักษณ์ เพื่อที่จะใช้กำหนดความหมายของสิ่งต่าง ๆ ในสังคมให้เกิดความเข้าใจและยึดถือในระบบเดียวกัน (โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์, 2545, น. 56) ทั้งนี้วัฒนธรรมจึงมีการเรียนรู้และถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง ตลอดจนมีการยอมรับและปรับใช้วัฒนธรรมจากคนในสังคมอื่น ๆ เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความแตกต่างของแต่ละสังคมบนโลก

การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมส่งผลกระทบต่อระบบความเชื่อ วิถีชีวิต จารีตประเพณี โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในแต่ละพื้นที่ย่อมส่งผลต่อการพัฒนาสังคมและประเทศ (สรเสรีเกียรติ กุลเจริญ, 2558, น. 12) โดยเฉพาะอย่างยิ่งระบบความสัมพันธ์ของการอยู่ร่วมกันของคนในสังคม เช่น การรับวัฒนธรรมอาหาร การแต่งกาย ฯลฯ ซึ่งสิ่งเหล่านี้นับเป็นการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่สะท้อนให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในระบบสังคมที่แตกต่างไปจากเดิม มโนทัศน์ทางวัฒนธรรมเป็นการมองวัฒนธรรมในแง่ของวิถีชีวิต ประเพณี และความเชื่อของคนกลุ่มหนึ่งในลักษณะที่มีเอกลักษณ์เฉพาะตัวและความแตกต่างจากกลุ่มคนอื่น ๆ และถูกกำหนดลักษณะให้ตายตัว เช่น หมูบ้าน ชนเผ่า (ยศ สันตสมบัติ, 2551, น. 30) ซึ่งความหลากหลายทางชาติพันธุ์ในสังคมไทยนับว่ามีกลุ่มชาติพันธุ์มากกว่า 7 กลุ่มชาติพันธุ์ โดยชาติพันธุ์ที่มีวัฒนธรรมอันเป็นอัตลักษณ์และเป็นกลุ่มชาวเขาที่มีจำนวนมากที่สุดในประเทศไทย คือ ชาติพันธุ์กะเหรี่ยง (ดริณ ยุทธวงษ์สุข, 2557, น. 3) โดยกระจายกันอยู่ในภาคเหนือเรื่อยลงมาตามชายแดนภาคตะวันตกไปทางจังหวัดตาก กาญจนบุรี และราชบุรี ตั้งรกรากถิ่นฐานและทำมาหากินร่วมกับคนไทยมายาวนาน ทั้งนี้กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นชุมชนที่มีวัฒนธรรมที่เป็นอัตลักษณ์เฉพาะที่เป็นมรดกภูมิปัญญาทางศิลปะพื้นบ้านที่สะท้อนให้เห็นถึงวัฒนธรรมและอารยธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในภูมิภาคตะวันตก โดยแสดงให้เห็นถึงลักษณะของการประพฤติปฏิบัติของคนในสังคมควบคู่ไปกับความงดงามของวัฒนธรรมท้องถิ่น เช่น การแต่งกาย ภาษา ศิลปะการแสดงและขนบธรรมเนียมประเพณี เป็นต้น แต่ความก้าวหน้าของเทคโนโลยีในโลกสมัยใหม่ เช่น การติดต่อสื่อสารและการคมนาคมและการขนส่ง ได้มีบทบาทสำคัญต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเป็นอย่างมาก ทั้งด้านวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การสืบทอดประเพณีพิธีกรรม ซึ่งได้รับอิทธิพลจากการถูกกระแสนิยมภายนอกชุมชนเข้ามามีบทบาทและปรับเปลี่ยนค่านิยมสมัยใหม่มากกว่าวัฒนธรรมแบบดั้งเดิม ทำให้วัฒนธรรมบางอย่างของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเริ่มสูญหายไป

ดังนั้นการพัฒนาชุมชนจึงจำเป็นต้องคำนึงถึงวัฒนธรรมท้องถิ่นเป็นฐานสำคัญในการพัฒนา ซึ่งจะต้องเริ่มจากการสร้างรากเหง้าทางวัฒนธรรมให้เข้มแข็งเพื่อนำไปสู่การพัฒนาที่อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งหัวใจหลักของการพัฒนา คือ การให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมชุมชนที่ต้องอาศัยกระบวนการปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนในการขับเคลื่อนการดำรงรักษาวัฒนธรรมท้องถิ่นและสร้างความตระหนักถึงคุณค่าและความสำคัญของวัฒนธรรม ซึ่งจากอิทธิพลกระแสสังคมภายนอกที่ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีในด้านขนบธรรมเนียมประเพณี วิถีชีวิต อาหาร การแต่งกาย และค่านิยม ทำให้ผู้วิจัยเล็งเห็นความสำคัญของการศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จึงนำกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมมาใช้เป็นฐานในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน สร้างให้เกิดจิตสำนึกของสมาชิกในชุมชนและตระหนักถึงความสำคัญของวัฒนธรรมที่เป็นรากเหง้าของตนเอง นำไปสู่การพัฒนาชุมชนให้เกิดความเข้มแข็งในสังคมสืบไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม
2. เพื่อสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ผู้ให้ข้อมูลหลัก

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีกลุ่มผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 90 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มผู้นำท้องถิ่น คือ กลุ่มผู้นำที่ชุมชนยอมรับ นับถือ และมีความรู้ในด้านศิลปวัฒนธรรมของชุมชน และมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ตำบลละ 5 คน รวมทั้งสิ้น 15 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งใช้สำหรับการศึกษาสภาพบริบทและวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี และเป็นผู้ดำเนินการขับเคลื่อนงานในด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนให้มีความยั่งยืน

2. กลุ่มผู้นำทางการ คือ กลุ่มผู้นำที่ได้รับการแต่งตั้งโดยหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ ผู้ใหญ่บ้าน สมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการสถานศึกษาและตัวแทนจากภาครัฐ จำนวนตำบลละ 10 คน รวมทั้งสิ้น 30 คน โดยผู้วิจัยคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลหลักด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection)

และใช้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ในการเก็บข้อมูล ซึ่งผู้ให้ข้อมูลหลักกลุ่มนี้ใช้สำหรับการให้ข้อมูลด้านนโยบายการอนุรักษ์วัฒนธรรม และการสนับสนุนแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืน

3. กลุ่มสมาชิกในชุมชน ที่อาศัยอยู่ในพื้นที่ไม่น้อยกว่า 50 ปี จำนวนตำบลละ 15 คน รวมทั้งสิ้น 45 คน มาร่วมดำเนินกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยผู้วิจัยใช้วิธีการสนทนากลุ่ม (Focus Group) เพื่อร่วมกันดำเนินการตามแนวทางการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยง ซึ่งเป็นวัฒนธรรมที่คนในชุมชนมีความต้องการในการอนุรักษ์มากที่สุด

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้แบบสัมภาษณ์ เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งประกอบด้วย 3 ส่วน ได้แก่

1. ประเด็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และการสนทนากลุ่มในด้านวัฒนธรรมชุมชน และความต้องการในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

2. ประเด็นการจัดเวทีประชุมในชุมชนกะเหรี่ยงเพื่อร่วมหาแนวทางการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีอย่างยั่งยืน

3. ประเด็นการสนทนากลุ่มสรุปผลการจัดกิจกรรมวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ทั้งนี้ในการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้นำเครื่องมือตรวจสอบความเหมาะสมเพื่อใช้สำหรับการศึกษา โดยนำแบบสัมภาษณ์หรือประเด็นการสนทนากลุ่มไปให้ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 ท่าน ตรวจสอบความเที่ยงตรงของเครื่องมือวิจัยก่อนนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ช่วงระยะเวลาก่อนดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกพื้นที่เพื่อทำการศึกษาและลงพื้นที่วิจัยเพื่อสำรวจพื้นที่ พร้อมสร้างความคุ้นเคยและสร้างไมตรีที่ดีกับคนกะเหรี่ยงในชุมชน

2. ช่วงระยะเวลาดำเนินการวิจัย ผู้วิจัยคัดเลือกแกนนำชุมชนที่มีจิตอาสาเป็นผู้แทนของแต่ละชุมชนในอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี และนักวิจัยร่วมกันคิดค้น วิเคราะห์วัฒนธรรมที่ปรากฏภายในชุมชน ซึ่งควรค่าต่อการอนุรักษ์มิให้สูญหายไปจากสังคม โดยวิธีการเปิดเวทีประชาคมเพื่อระดมความคิดเห็นของคนในชุมชน และใช้วิธีการสนทนากลุ่ม ผสมผสานกับการสังเกตการณ์ เพื่อหาข้อสรุปนำมาเรียงลำดับความสำคัญของวัฒนธรรมที่ภายในชุมชนกะเหรี่ยงที่มีความเสี่ยงที่จะถูกลืมเลือนและสูญหายไปจากสังคม

3. ช่วงระยะเวลาวางแผนการดำเนินงาน นักวิจัยและผู้ร่วมดำเนินการวิจัยร่วมกันหาแนวทางในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงร่วมกับคนในชุมชน ทั้งนี้เป็นการนำข้อมูลที่ได้จากการดำเนินการเปิดเวทีประชาคมเพื่อแสดงความคิดเห็นของคนในชุมชนในขั้นตอนที่ 2 มาเข้าพิจารณา

เพื่อค้นหาแนวทางในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมร่วมกัน ตลอดจนทำความเข้าใจและตัดสินใจเลือกวิธีแนวทางการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรมที่สมาชิกในกลุ่มมีความเห็นด้วยและเหมาะสมมากที่สุด หลังจากนั้นจึงดำเนินการจัดทำแผนดำเนินการปฏิบัติงานในกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามแนวทางที่วางไว้

4. ช่วงระยะเวลาการปฏิบัติ เป็นขั้นตอนการดำเนินงานเพื่อสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมตามแผนงานกิจกรรมที่ได้วางไว้ โดยผู้ร่วมดำเนินการวิจัยทุกคนจะเข้ามามีบทบาทสำคัญและมีส่วนร่วมในการจัดทำแผนการดำเนินงานตามความต้องการของสมาชิกในกลุ่มที่ได้ผลสรุปมาจากการเปิดเวทีประชาคมเพื่อแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและร่วมกันประเมินผลการจัดกิจกรรมและการอภิปรายกลุ่มหลังกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรม

5. ช่วงระยะเวลาติดตามประเมินผล เป็นกระบวนการติดตามและประเมินผลหลังเสร็จสิ้นการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมตามแผนการดำเนินงานวิจัย การวิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการดำเนินงานวิจัยที่เกิดขึ้น เพื่อสรุปเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการทำวิจัยในครั้งนี้

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ผลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม โดยการใช้กระบวนการวิเคราะห์เนื้อหา (Content analysis) และการสังเคราะห์ข้อมูลจากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม ตลอดจนทำการสังเคราะห์ผลการวิจัยเชิงคุณภาพและการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเพื่อทำการสรุปองค์ความรู้ที่ได้จากการดำเนินการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางที่สอดคล้องและเหมาะสมในการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

สรุปและอภิปรายผลการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

1. วัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีโดยใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม

ในการศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ผู้วิจัยได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 4 ประเภท ได้แก่ มรดกทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี และสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย โดยผู้วิจัยกับคนในชุมชนร่วมกันศึกษาวัฒนธรรมในพื้นที่ ซึ่งสามารถวิเคราะห์ผลการศึกษาวรรณกรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้ดังนี้

มรดกทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นถึงจิตวิญญาณและค่านิยมในการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งเกิดจากการสร้างสรรค์ของคนกะเหรี่ยงในชุมชน ประกอบด้วย 1) โบราณสถาน 2 ประเภท

ได้แก่ ศาสนสถาน ทั้งหมด 9 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้ความสำคัญและเข้าไปประกอบพิธีกรรมตามความเชื่อ และเป็นพื้นที่สำหรับการแสดงออกทางด้านศิลปวัฒนธรรมกะเหรี่ยง นอกจากนี้ยังมีสถานศึกษาที่เป็นแหล่งเรียนรู้ในชุมชน จำนวน 13 แห่ง ซึ่งเป็นแหล่งเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนกะเหรี่ยงในชุมชน และ 2) โบราณวัตถุที่ปรากฏในชุมชนกะเหรี่ยง โดยมีความสำคัญในมิติประวัติศาสตร์ที่ได้แสดงให้เห็นว่าในพื้นที่อำเภอบ้านคา เคยเป็นแหล่งที่อยู่อาศัยของมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์มาก่อน ซึ่งโบราณวัตถุที่พบ มีจำนวน 3 ชนิด ได้แก่ 1) ลูกปัดหินอะเกต 2) ขวานหินรูปจอยปากนก และ 3) ขวานหินขัด นอกจากนี้ยังมีแหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมของชุมชน จำนวน 8 แห่ง ซึ่งเป็นพื้นที่ใช้ประโยชน์ในการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน

อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม เป็นสิ่งที่สามารถบ่งบอกถึงตัวตนความเป็นกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีและแสดงถึงความเป็นหนึ่งเดียวกันของชุมชนมี 2 ด้าน คือ 1) การแต่งกายกะเหรี่ยง 2) ภาษากะเหรี่ยง ในด้านการแต่งกายกะเหรี่ยงนั้น จะแบ่งออกไปตามเพศ อายุ และสถานะทางสังคม นอกจากนี้ยังมีภาษากะเหรี่ยงที่แสดงถึงตัวตนและความเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นั่นคือ ภาษากะเหรี่ยงโผล่ว ที่มีรูปโครงสร้างประโยคประกอบด้วย ประธาน + กริยา + กรรม โดยมีคำประเภคำเดียว กับประสมในภาษากะเหรี่ยงอีกด้วย

ภูมิปัญญาและเทคโนโลยี เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีคิดสร้างสรรค์เพื่อใช้ในการดำรงชีวิต มี 7 ด้าน คือ 1) ที่อยู่อาศัย 2) ขนบธรรมเนียม/จารีต/ประเพณี/ความเชื่อ 3) อาหารท้องถิ่น 4) สมุนไพรรักษาโรค/สาธารณสุขแบบดั้งเดิม 5) ศิลปะการดนตรีและการละเล่น 6) ศิลปหัตถกรรม/งานฝีมือ และ 7) ด้านการทำมาหากิน

สิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรียึดถือปฏิบัติเพื่อให้ชุมชนเกิดความสงบสุข ซึ่งสิทธิมนุษยชนและประชาธิปไตยนั้นเป็นเครื่องมือสำหรับการสร้างความร่วมแรงร่วมใจและสร้างความสามัคคีให้กับคนกะเหรี่ยงในชุมชนให้อยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุขบนฐานของความเอื้อเพื่อเผื่อแผ่และการอยู่แบบพึ่งพิงอิงอาศัยกันแบบเครือญาติของคนกะเหรี่ยงในชุมชน

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ถึงการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่ส่งผลต่อการดำรงชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงพบว่า มีทั้งหมด 8 ด้าน คือ 1) ด้านการแต่งกาย 2) ด้านที่อยู่อาศัย 3) ด้านอาหาร 4) ด้านอาชีพและการดำรงชีวิต 5) ด้านภาษา 6) ด้านประเพณีพิธีกรรม 7) ด้านการรักษาโรค และ 8) ด้านดนตรีกะเหรี่ยง โดยได้รับอิทธิพลการเปลี่ยนแปลงจากปัจจัย 3 ประการ คือ 1) ปัจจัยทางด้านสังคม ประกอบด้วย ด้านการศึกษาและด้านเทคโนโลยี/การติดต่อสื่อสาร 2) ด้านเศรษฐกิจ ที่ระบบทุนนิยมเข้ามามีบทบาทต่อการดำเนินชีวิตของคนในชุมชน และ 3) ด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประกอบด้วย สภาพภูมิอากาศและสภาพภูมิประเทศ ซึ่งเป็นปัจจัยที่ทำให้คนกะเหรี่ยงจะต้องปรับตัวให้เข้าสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

2. การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืน

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีแล้วนั้น จึงนำไปสู่กระบวนการดำเนินงานในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรม โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเข้ามาเป็นฐานสำคัญในการดำเนินงาน ซึ่งเป็นการสร้างความร่วมมือในกลุ่มคนที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนมาร่วมดำเนินงานแบบมีส่วนร่วม โดยการใช้วิธีการสนทนากลุ่ม คือ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมปฏิบัติและร่วมติดตามประเมินผล ในทุกขั้นตอนของการสร้างกิจกรรมในแต่ละกิจกรรม พบว่า ชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมีวัฒนธรรมท้องถิ่นที่ใกล้จะสูญหายไปจากชุมชนทำให้กลั่นอายความเป็นกะเหรี่ยงในชุมชนเริ่มลดน้อยลงไปในยุคปัจจุบัน ทั้งนี้ได้มีกระบวนการดำเนินงานในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสู่ความยั่งยืน โดยมีการดำเนินการสร้างกิจกรรมการส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ดังนี้

จากการที่ชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ร่วมวางแผนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกเป็น 5 กิจกรรม ได้แก่ 1) กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง 2) กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง 3) กิจกรรมจัดทำคู่มือภาษากะเหรี่ยง 4) การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยง และ 5) การสืบสานประเพณีกินข้าวห่อของชาวกะเหรี่ยง ได้มีการนำไปใช้งานและสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมในชุมชน ดังนี้

กิจกรรมจัดทำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงเป็นการร่วมกันถอดองค์ความรู้ด้านบทเพลง จำนวน 20 เพลง และเครื่องดนตรี จำนวน 6 ชิ้น นำไปมอบให้กับหมู่บ้านโป่งกระทิงบนและหมู่บ้านโป่งกระทิงล่าง เพื่อนำไปสู่การใช้ประโยชน์ในการศึกษาความรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชน ทั้งนี้หลังจากนำคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงไปใช้ในการฝึกหัดในการร้องเพลงกะเหรี่ยงแล้วนั้น ทำให้บุคคลที่ฝึกร้องเพลงด้วยคู่มือดนตรีกะเหรี่ยงนี้สามารถร้องและจดจำบทเพลงได้อย่างรวดเร็ว และง่ายต่อการเรียนรู้ด้านดนตรีกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น

กิจกรรมจัดทำคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยง เป็นการร่วมมือกันรวบรวมสมุนไพรในชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา ซึ่งพบสมุนไพรจำนวน 35 ชนิดที่ใช้รักษาอาการภายในและภายนอกร่างกาย จึงนำมาร่วมกันสร้างเป็นคู่มือสมุนไพรโดยมีเนื้อหาที่เกี่ยวข้องกับตัวสมุนไพร สรรพคุณ วิธีการทำยา ซึ่งนำไปมอบให้กับหน่วยงาน 4 แห่งในอำเภอบ้านคา ได้แก่ ที่ว่าการอำเภอบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคา องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านบึงและองค์การบริหารส่วนตำบลหนองพันจันทร์ในการสร้างคู่มือสมุนไพรกะเหรี่ยงนั้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อผู้ที่สนใจศึกษาในด้านสมุนไพรกะเหรี่ยง เป็นข้อมูลพื้นฐานด้านยาสมุนไพรของชุมชนให้แก่หน่วยงานและชุมชนไว้ศึกษาค้นคว้าความรู้ไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน ทั้งนี้หลังจากการนำคู่มือได้ใช้ประโยชน์แล้วนั้น ทำให้ชาวบ้านในตำบลบ้านบึงนำความรู้ในด้านการรักษาอาการไข้ โดยใช้สมุนไพรฟ้าทลายโจร ซึ่งเป็นความรู้ที่ได้จากคู่มือสมุนไพรที่สร้างขึ้นไปได้ผล ทำให้การสร้างคู่มือสมุนไพรสามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการรักษาอาการเจ็บป่วยเบื้องต้นของคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้เป็นอย่างดี

กิจกรรมจัดทำคู่มือคำศัพท์กะเหรี่ยง เป็นการร่วมกันคิดวิเคราะห์ถึงหมวดหมู่คำศัพท์กะเหรี่ยง ที่ควรรู้และใช้ในชีวิตประจำวัน โดยทำการรวบรวมภาษากะเหรี่ยง จำนวน 105 คำ แบ่งเป็น 6 หมวด โดยมอบคู่มือให้กับโรงเรียนบ้านพูนอนบน ซึ่งเป็นโรงเรียนที่มีนักเรียนที่มีเชื้อสายกะเหรี่ยงศึกษาจำนวนมากที่สุดในตำบลบ้านบึง ทั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อปลูกฝังให้เด็กและเยาวชนกะเหรี่ยงไม่ลืมภาษาอันเป็นรากเหง้าของตนเอง ในการสร้างคู่มือภาษากะเหรี่ยงนั้นได้ส่งผลให้เด็กและเยาวชนเกิดความรักและตระหนักถึงคุณค่าในภาษากะเหรี่ยงอันเป็นภาษาประจำชาติพันธุ์ตนเองให้แก่เด็กและเยาวชนในชุมชนมากยิ่งขึ้น

การสร้างแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เป็นการสร้างความร่วมมือของคนกะเหรี่ยงในชุมชนได้ดำเนินการรวบรวมองค์ความรู้ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับวัฒนธรรมกะเหรี่ยงมาสร้างเป็นแหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีขึ้น ณ หมู่บ้านโป่งกระทิงบน ทำให้เด็กและเยาวชนเข้ามาเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมอันเป็นรากเหง้าของตนเองส่งผลให้แหล่งเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถเป็นพื้นที่สื่อกลางในการเรียนรู้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงให้แก่คนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี

การสืบสานประเพณีกินข้าวห่อข้าวกะเหรี่ยง เป็นการร่วมมือระหว่างชุมชน หน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และนักวิชาการภายนอก ที่ร่วมกันวางแผนการจัดกิจกรรมสืบสานประเพณีกินข้าวห่อขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการรวบรวมศิลปวัฒนธรรมเก่าแก่ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาจัดแสดงและจัดกิจกรรมอย่างสนุกสนาน เพื่อเป็นการอนุรักษ์ ถ่ายทอดและสืบสานประเพณีกินข้าวห่อในช่วงเทศกาลปีใหม่ ซึ่งถือว่าเป็นการเรียกขวัญอันเป็นสิริมงคลให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนมีแต่สิ่งที่ดีงามต้อนรับปีใหม่ และรวบรวมศิลปะการแสดง การละเล่นต่าง ๆ อันเป็นเอกลักษณ์ของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้คงอยู่สืบไป การจัดกิจกรรมนี้ทำให้คนในชุมชนมีโอกาสพบปะพูดคุยกันมากขึ้นและช่วยให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนเห็นคุณค่าและภูมิใจในประเพณีของตนเอง

ผู้วิจัยและผู้ที่เกี่ยวข้องทุกภาคส่วนได้ร่วมกันวิเคราะห์ สรุปผลการจัดกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงทั้ง 5 กิจกรรม ซึ่งการสร้างกิจกรรมดังกล่าวทำให้คนกะเหรี่ยงในชุมชนตระหนักและให้ความสำคัญต่อวัฒนธรรมชุมชนมากขึ้น ตลอดจนมีจิตสำนึกรักในความเป็นกะเหรี่ยงอย่างภาคภูมิใจ ซึ่งการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ดังกล่าวนี้สามารถนำไปสู่การต่อยอดการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นในอนาคตสืบไป

จากการดำเนินการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์และถอดบทเรียนจากการดำเนินกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีออกเป็น 2 ประการ คือ 1) ปัจจัยที่ส่งผลให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีประสบความสำเร็จ ประกอบไปด้วย (1) ผู้นำที่ดี (2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง (3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน (4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี และ (5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง 2) ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานด้านการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ประกอบไปด้วย (1) ทักษะคติของคนในชุมชน ซึ่งมี

ความไม่พึงพอใจและไม่เชื่อมั่นต่อการพัฒนาและอนุรักษ์วัฒนธรรมที่ผ่านมาของหน่วยงานภาครัฐ เนื่องจากการดำเนินการที่ไม่จริงจังและทำให้คนในชุมชนรู้สึกว่าการพัฒนาตัวเองไร้ความสำคัญ และ (2) การถูกจำกัดอยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐ ในการเรียนการสอนตามหลักสูตรระเบียบแบบแผนของรัฐได้วางไว้ ทำให้ลดทอนความเป็นชาติพันธุ์และปลูกฝังความเป็นไทยให้แก่เด็กนักเรียนมากขึ้น ทำให้วัฒนธรรมด้านภาษาถูกลดทอนความสำคัญและเกิดเป็นปัญหาในด้านภาษาที่เกเรซึ่งกำลังเลือนหายไปจากชุมชน

อย่างไรก็ตามปัญหาและอุปสรรคในด้านทัศนคติของคนในชุมชนและการถูกจำกัดอยู่ในกรอบโครงสร้างและกฎระเบียบของหน่วยงานภาครัฐที่เกิดขึ้นนั้น ล้วนถูกแก้ไขด้วยการเปิดใจและร่วมพูดคุยเพื่อร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยความร่วมมือร่วมใจของสมาชิกในชุมชนกะเหรี่ยงและหน่วยงานทุกภาคส่วน ตลอดจนโรงเรียนในชุมชนสร้างนโยบายวางหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อนำวัฒนธรรมชุมชนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้ให้กับนักเรียน เพื่อให้เด็กนักเรียนในท้องถิ่นได้เรียนรู้วัฒนธรรมชุมชนของตนเองไปพร้อม ๆ กับวัฒนธรรมภายนอก ทั้งนี้ความร่วมมือร่วมใจและการเปิดใจที่จะร่วมมือขับเคลื่อนการดำเนินการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้สำเร็จตามเป้าหมาย นับเป็นความสามัคคีและพลังเข้มแข็งขึ้นภายในชุมชน ส่งผลให้วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถดำรงอยู่ได้ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา

ในการนี้ผู้วิจัยสรุปได้ว่าในกระบวนการดำเนินการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปสู่ความยั่งยืนนั้น ต้องอาศัยการร่วมแรงร่วมใจ ร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินงาน และร่วมติดตามประเมินผลกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ของคนในชุมชน เพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์ที่มีประสิทธิภาพและตอบสนองความต้องการของชุมชนได้เหมาะสม จนกลายเป็นพลังของชุมชนที่นำไปสู่การสร้างสรรค์กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงไปสู่ความยั่งยืนนั่นเอง

อภิปรายผลการวิจัย

จากข้อค้นพบของการวิจัย ผู้วิจัยได้อภิปรายผลตามวัตถุประสงค์ครอบคลุมทั้ง 2 ข้อ ไว้ดังนี้

1. การศึกษาวัฒนธรรมและการเปลี่ยนแปลงของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีด้วยวิธีการวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ทำให้เห็นว่า ชุมชนกะเหรี่ยงอำเภอบ้านคา จังหวัดราชบุรี มีทุนทางวัฒนธรรมชุมชนจำนวนมาก ทั้งในด้านโบราณสถาน โบราณวัตถุ แหล่งทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม การแต่งกาย ภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีพิธีกรรม ศิลปหัตถกรรม ดนตรีและการละเล่น ตลอดจนการดำรงอยู่ร่วมกันในสังคมของชาวกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ซึ่งนับเป็นวัฒนธรรมแสดงให้เห็นถึงความงดงามและเสน่ห์ของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ที่มีการสืบทอดจากบรรพบุรุษมาสู่ลูกหลานชาวกะเหรี่ยงในยุคสมัยปัจจุบัน ซึ่งได้สอดคล้องกับนิยามความหมายวัฒนธรรมของฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวร จะนุ (2555, น. 135) ที่ว่าวัฒนธรรมนับเป็นวิถีชีวิตส่วนรวมของคนในสังคม ซึ่งจะแสดงออกมาในรูปแบบขนบธรรมเนียม

ประเพณี ภาษา การละเล่น ศาสนา เป็นต้น มีการสืบทอดต่อกันมาจนกลายเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของสังคมนั้น และมีลักษณะซับซ้อนที่มีการรวบรวมความรู้ ความเชื่อ และกฎหมายของบุคคลต่าง ๆ ไว้ในฐานะที่เป็นสมาชิกคนหนึ่งในสังคม โดยวัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ได้มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย เนื่องจากสภาพสังคมและความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีในปัจจุบันที่เข้ามามีบทบาทต่อการดำรงชีวิตของคนกะเหรี่ยงในจังหวัดราชบุรี การเปลี่ยนแปลงทางสังคมดังกล่าวได้นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมภายในชุมชน จากการสัมภาษณ์คนกะเหรี่ยงในชุมชนทำให้พบว่า วัฒนธรรมบางอย่างของชาวกะเหรี่ยงได้ถูกปรับเปลี่ยน ดัดแปลง และบางอย่างได้ถูกกลืนกลายไปตามยุคสมัย เช่น ที่อยู่อาศัยของชาวกะเหรี่ยง ภาษากะเหรี่ยง การแต่งกายกะเหรี่ยง ขนบธรรมเนียมประเพณีกะเหรี่ยง อาหารท้องถิ่น และการใช้สมุนไพรในการรักษาโรค เป็นต้น โดยจะเห็นได้จากการดำเนินชีวิตของคนในชุมชนที่มีความทันสมัยและสะดวกสบายมากยิ่งขึ้น การเรียนการสอนในสถานศึกษาที่มุ่งเน้นการใช้ภาษาไทยมากกว่าภาษาท้องถิ่น ตลอดจนการเข้ารับบริการจากสถานรักษาพยาบาลในชุมชนที่ผู้ป่วยเข้ารับการรักษาอาการไข้ขึ้น ปวดท้อง ผดผื่นคัน ไอ และปวดศีรษะ ซึ่งเป็น 1 ใน 10 อาการที่พบคนในชุมชนเข้ารับการรักษามากที่สุด ซึ่งอาการเหล่านี้สามารถรักษาเบื้องต้นได้ด้วยสมุนไพรที่มีในชุมชน ซึ่งจากการสัมภาษณ์และทำการวิเคราะห์ข้อมูลในด้านการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าว ทำให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้เกิดจากปัจจัยในด้านสังคม ประกอบไปด้วยการติดต่อสื่อสารกันระหว่างคนภายในและภายนอกชุมชน ตลอดจนการรับรู้ข่าวสารจากความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีต่าง ๆ ด้านเศรษฐกิจเป็นการเข้ามาของระบบทุนนิยม ซึ่งมุ่งเน้นการใช้เงินเป็นสิ่งสำคัญในการดำรงชีวิต และด้านทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงทั้งสภาพภูมิประเทศและสภาพภูมิอากาศ ทำให้คนในชุมชนต้องปรับตัวให้เข้ากับบริบททางสังคม จึงนับเป็นปัจจัยหลักที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมขึ้นภายในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมดังกล่าวได้สอดคล้องกับทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของ Wintrop (1991, pp. 300-303) ที่ได้อธิบายว่า การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมเกิดจากการแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากการติดต่อสื่อสารกันระหว่างสังคมที่ต่างวัฒนธรรมรวมกันและต่างแพร่กระจายวัฒนธรรมไปสู่กันและกัน

2. การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ทางวัฒนธรรมของกะเหรี่ยงโดยชุมชนมีส่วนร่วมเพื่อให้เกิดความยั่งยืนนั้น ได้นำเอาวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงมาทำการขับเคลื่อนการสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์ วัฒนธรรมที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของคนกะเหรี่ยงในชุมชน โดยการนำวัฒนธรรมที่แสดงให้เห็นถึงความเป็นกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีมาเป็นฐานในการสร้างกิจกรรมอนุรักษ์วัฒนธรรม เช่น การสืบทอดประเพณีกินข้าวห่อ การสร้างคู่มือดนตรีกะเหรี่ยง เป็นต้น ซึ่งได้แสดงถึงอัตลักษณ์และสัญลักษณ์ของความเป็นกะเหรี่ยงกลุ่มเดียวกัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดอัตลักษณ์ของ Woodward (1997, pp. 124) ที่เป็นการกำหนดทิศทางเดินให้กับมนุษย์ ซึ่งเป็นเครื่องชี้ชัดว่าใครที่เป็นกลุ่มเดียวกับเราและใครเป็นกลุ่มคนที่มีความแตกต่างไปจากเรา ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้นเป็นการดำเนินงานโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการรักษา

ทางวัฒนธรรม อัตลักษณ์ ภูมิปัญญา และวิถีการอยู่ร่วมกันของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้คงอยู่ในยุคสมัยที่มีการเปลี่ยนแปลงนี้ได้อย่างมั่นคงและยั่งยืน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการอนุรักษ์วัฒนธรรมของ กาญจนา เกียรติมนิรัตน์ (2546, น. 39) ที่อธิบายว่า ในการอนุรักษ์วัฒนธรรมนั้นจะต้องเริ่มจากคนในพื้นที่ โดยการอนุรักษ์นั้นจะต้องยืนอยู่บนฐานของการใช้ประโยชน์ มีเหตุผล สร้างสรรค์ และรักษาไว้ซึ่งสิ่งต่าง ๆ ที่หาได้ยากไม่ให้อ่อนหายไปจากสังคม

ในการดำเนินการวิจัยด้วยกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมนั้น ผลจากการศึกษาพบว่า ชาวกะเหรี่ยงในอำเภอบ้านคาจึงได้รวมกลุ่มระดมความคิดและร่วมวางแผนในการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อให้เกิดความยั่งยืน โดยใช้กระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมเป็นหัวใจสำคัญในการดำเนินงาน ทำให้เห็นว่า หัวใจสำคัญของการขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมจะต้องอาศัยกระบวนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเป็นสำคัญ โดยมีทุนทางสังคมและวัฒนธรรมของชุมชนเป็นฐานหลักในการต่อยอดอนุรักษ์ไม่ให้วัฒนธรรมที่ดั้งเดิมของชุมชนกลืนหายไปในช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งในกระบวนการขั้นตอนขับเคลื่อนการสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั้น ประสบผลสำเร็จได้เกิดจากปัจจัยต่าง ๆ ดังนี้ 1) การมีผู้นำที่ดี 2) สมาชิกในชุมชนเข้มแข็ง 3) เครือข่าย/หน่วยงานภายนอกให้การสนับสนุน 4) ชุมชนมีฐานทุนทางวัฒนธรรมที่ดี 5) จิตสำนึกความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ซึ่งปัจจัยต่าง ๆ เหล่านี้นับเป็นพลังที่เข้มแข็งของชุมชนที่จะทำให้การขับเคลื่อนงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีสามารถประสบผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์และเป้าหมายที่ได้วางไว้ ดังที่ ชูชาติ พ่วงสมจิตร (2557, น. 28-29) กล่าวว่า การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมต้องอาศัยความร่วมมือของชุมชนและความร่วมมือของภาคีเครือข่ายที่เกี่ยวข้อง และสอดคล้องกับชิตวรา บรรจงปรุ และคณะ (2562, น. 163-165) ได้ศึกษาเรื่องการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชน จังหวัดนครราชสีมา พบว่าการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมาเป็นการเสริมสร้างลักษณะเด่นในด้านศักยภาพของผู้นำ การวางแผน การจัดการระบบโครงสร้าง การประสานงาน และการร่วมมือสร้างเครือข่าย ตลอดจนการจัดสรรผลประโยชน์ได้อย่างเหมาะสมนั้น ซึ่งจะใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ในชุมชนเป็นหลัก ทั้งนี้ปัจจัยที่มีความสำคัญอีกอย่างหนึ่งคือความเข้มแข็งของชุมชน การดำรงชีพด้วยความพอเพียงและการสืบทอดภูมิปัญญา ซึ่งจะต้องเพิ่มพูนความรู้ให้เกิดประโยชน์สูงสุดต่อวิสาหกิจชุมชนสร้างความสามัคคีพัฒนาโดยภาพรวมให้มีจำนวนมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาวัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีเพื่อนำไปสู่การสร้างกิจกรรมส่งเสริมการอนุรักษ์วัฒนธรรมสู่ความยั่งยืนนั้น ทำให้เห็นว่ากิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมจังหวัดราชบุรีนั้น เป็นฐานการเรียนรู้ด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่สำคัญ ซึ่งมีบทบาทในการเป็นสื่อทางวัฒนธรรมที่จะปลูกฝังจิตสำนึกและการเล็งเห็นคุณค่าของวัฒนธรรมชุมชน อันเป็นหัวใจหลักในการสร้างชุมชนเข้มแข็งและดำรงอยู่ได้ในสังคมที่เปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน โดยเกิดจากการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ในการร่วมคิด ร่วมวางแผน ร่วมดำเนินการ และร่วมติดตามประเมินผลของคนในชุมชน จนนำไปสู่การสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงที่มี

ความเหมาะสมและสอดคล้องกับวิถีวัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี จนทำให้กิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมประสบความสำเร็จและเกิดประโยชน์ต่อชุมชน บนฐานความร่วมมือร่วมใจ และพลังสามัคคีในความหวงแหนและสำนึกรักชาติพันธุ์ของคนในชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีนั่นเอง

ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากผลการวิจัยพบว่า วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีใกล้สูญหายไปจากสังคมเนื่องจากความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและนโยบายภาครัฐที่มุ่งเน้นความเป็นไทย จึงควรมีนโยบายในการส่งเสริมการดำเนินงานกิจกรรมทางวัฒนธรรมของชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี เพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนไม่ให้ถูกกลืนกลายสูญหายไปจากสังคมไทยในช่วงการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ทั้งในด้านงบประมาณและบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในด้านวัฒนธรรมกะเหรี่ยงในชุมชน เพื่อร่วมขับเคลื่อนการดำเนินงานด้านการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงในพื้นที่อย่างจริงจัง

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์วัฒนธรรมชุมชนกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรี ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัดราชบุรี สถานศึกษาในพื้นที่อำเภอบ้านคา และอำเภอสวนผึ้ง ควรขยายผลนำกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงไปต่อยอดในพื้นที่อื่น ๆ เพื่อให้เกิดกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงมากยิ่งขึ้น อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อคนกะเหรี่ยงในชุมชน และบุคคลที่มีความสนใจในการศึกษาข้อมูลตลอดจนเรื่องราวทางวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการวิจัยสร้างกิจกรรมการอนุรักษ์วัฒนธรรมในกลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ในจังหวัดราชบุรี เช่น มอญ ญวน ไทยทรงดำ เป็นต้น เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการสร้างความเข้มแข็งในด้านวัฒนธรรมให้กับกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในสังคมไม่ให้ถูกกลืนกลายไปในยุคสมัยใหม่ที่มีความเจริญก้าวหน้าในด้านเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว

2.2 ควรมีการศึกษาแนวทางการส่งเสริมการทำวิจัยการท่องเที่ยวด้านวัฒนธรรมในพื้นที่ชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงเพิ่มมากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมและประชาสัมพันธ์วัฒนธรรมกะเหรี่ยงจังหวัดราชบุรีให้เป็นที่รู้จักแก่สาธารณชนต่อไป

บรรณานุกรม

- กาญจนา เกียรติณรัตน์. (2546). **ภูมิปัญญาในการทอผ้าพื้นเมืองภาคเหนือ : รูปแบบการเรียนรู้และการถ่ายทอดความรู้ของครูภูมิปัญญาไทย**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- โกมาตร จึงเสถียรทรัพย์. (2545). **วิถีชุมชน**. กรุงเทพมหานคร : บริษัทไชน์ จำกัด.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวร จະณู. (2555). **แนวคิดวัฒนธรรมชุมชนในสังคมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์.
- ชิตวรา บรรจงปฐ และคณะ. (2562). การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมการเสริมสร้างศักยภาพทางการแข่งขันในการประกอบการวิสาหกิจชุมชนจังหวัดนครราชสีมา. **วารสารชุมชนวิจัย**. 12 (1), หน้า 98-112.
- ชูชาติ พ่วงสมจิตร. (2557). **การวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม**. นนทบุรี : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- ดรณ์ ยุทธวงษ์สุข. (2557). การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม : กรณีศึกษาชาวกะเหรี่ยงบ้านทิพย์ ตำบลชะแล อำเภอกองคา จ.กาฬสินธุ์. **วารสารเกษมบัณฑิต**. 15 (2), หน้า 2.
- ประเวศ วะสี. (2547). **การพัฒนาต้องเอาวัฒนธรรมเป็นตัวตั้ง**. กรุงเทพมหานคร : หมอชาวบ้าน.
- ยศ สันตสมบัติ. (2537). **มนุษย์กับวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- _____. (2551). **อำนาจ พื้นที่ และอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ : การเมืองวัฒนธรรมของประเทศไทย**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- สรเกียรติ กุลเจริญ. (2558). **การเปลี่ยนแปลงของวัฒนธรรมท้องถิ่น : ศึกษากรณีงานประเพณีสงกรานต์พระประแดง อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ**. รายงานการศึกษาอิสระ ปริญญาตรีบัณฑิต สาขาวิชาไทยศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Woodward K. (1997). **Identity and Difference**. Calif : Sage in association with the Open University.
- Wintrop R. (1991). **Dictionary of Concepts in Cultural Anthropology**. New York: Greenwood Press.